

Joan Triadú, el pare

1. EL CONTEXT FAMILIAR

Els impulsors d'aquesta magnífica iniciativa de posar en relleu l'activitat pedagògica de Joan Triadú m'han demanat que faci una aproximació personal a Joan Triadú vist des de l'òptica de casa. És per a mi un rept i un orgull poder-ho fer. I ho faré acotant la meva reflexió a unes breus pinzellades sobre el personatge fetes des de l'òptica de la meva infantesa i adolescència, per emmarcar-ho en el sentit d'aquesta publicació. I faré un esforç de contenció narrativa per no desbordar l'espai del qual dispo.

El primer que he de dir és que no m'és possible separar la vida professional i l'activitat cívica del meu pare de la seva vida familiar. De fet, mai no vaig percebre que hi hagués per part seva ni de la família cap línia mental que separés la seva tasca professional de l'àmbit estrictament familiar. Volgudament o no, la barreja era constant, i, de fet, era un tot.

Ben segur, que hi havia estones o moments concrets que Joan Triadú desconectava del tot de la seva activitat professional. Evidentment tenia facetes més lúdiques, com quan feia de pare jugarer, però no és el record més viu que en guardo, de l'activitat del meu pare a casa. De fet, ni la cuina, ni el bricolatge, ni la decoració, ni la pràctica de l'esport, ni tocar instruments de música, ni els jocs de taula ni el desig per les coses materials (cotxes, electrònica, roba, etc.) eren activitats que li cridessin gens ni mica l'atenció. El poc temps lliure de què disposava el destinava al seu segon gran plaer després de la pedagogia, com era la literatura. Llegir i escriure.

De fet, per això, la casa familiar era un *mix* entre habitatge i biblioteca, fins al punt que la quantitat de llibres que hi havia era sempre objecte de comentari espontani de tots els que entraven per primera vegada a casa nostra.

La imatge més habitual del meu pare a casa, a Barcelona o a Cantonigròs, era o bé mig inclinat sobre l'Olivetti escrivint articles sobre literatura o bé llegint i rellegint piles de llibres que tenia al voltant.

La meua habitació compartia celobert amb el despatx del pare i m'adormia quasi sempre amb el so descompassat de les tecles de l'Olivetti.

Les circumstàncies polítiques de l'època també feien que moltes activitats culturals o de resistència s'haguessin d'amagar sota activitats d'aparença privada, i així la casa familiar era un constant anar i venir de gent pels motius més diversos: classes de català, reunions clandestines, lectures poètiques, etcètera.

«No feu soroll, que hi ha gent a casa» o «Silenci, que el pare està amb gent» eren frases bastant habituals que sentia dir a la meua mare al pis familiar de Príncep d'Astúries.

Com a anècdota, puc explicar que durant uns quants mesos un molt jove Baltasar Porcel va ocupar la meua habitació, i va tenir llit i plat a taula, mentre organitzava el seu aterratge definitiu a Barcelona procedent de la seva Mallorca natal.

També a la família de la meua mare, Pilar Vila-Abadal, els meus oncles i cosins de la seva branca vivien situacions semblants, i als àpats familiars en dies assenyalats o els diumenges a casa l'àvia materna, Concepció Vilaplana, vídua de Vila d'Abadal, la situació política i cultural era, ben sovint, plat únic de conversa. Entre els germans i cunyats Vila-Abadal hi convivia posicions polítiques i ideològiques diverses, però totes sota el fil conductor comú d'un sòlid catalanisme.

En aquest punt no puc deixar de remarcar el paper cabdal de la meua mare, que, sacrificant la vocació d'infermera, va abocar-se a l'àmbit familiar per tal que el meu pare pogués destinar tota la seva energia a la vida professional i a l'activisme cultural, ja que tots dos compartien els mateixos anhels de llibertat per a Catalunya.

La mare, amb bon criteri i molta mà esquerra, va saber fer navegar el vaixell familiar amb intel·ligència i eficàcia, donades les circumstàncies negatives que comportava fer antifranquisme i, per tant, amb les estretors econòmiques pròpies del moment.

L'ambient a casa era plàcid, mai no vaig sentir cap discrepància o un mot de més entre els meus pares. Tampoc ni els crits ni els bolets mai no van ser presents en la nostra educació, però sí observar el seu exemple en la fermesa de les seves conviccions i l'autoexigència de cadascun per assumir els propis deures i l'actitud de respecte a seguir a la família.

Els meus pares van proporcionar als dos fills una *normalitat* del tot anormal per a l'època. Com potser des de rebre tot l'ensenyament reglat íntegrament en català. Eren els anys seixanta i setanta a l'Escola Thau, de la qual el meu pare era el director. Així com llegir còmics belgues en català, gaudir de subscripcions al *Cavall Fort* i *L'Infantil* o anar alguns diumenges a les matinals infantils al Teatre Romea, com també escoltar música en català editada per Edigsa o Concèntric.

La televisió va entrar molt tard a casa. La nostra diversió eren els jocs manuals o de taula i la lectura. Mai no hi havia prou llibres a casa.

Érem uns nens rars, ja que, quan sortíem al carrer, res del que es vivia a casa era l'habitual en la societat del moment: inclús els *tebeos* o *hazañas bélicas* que fullejava a la barberia esdevenien una fruita del tot rara per a mi.

El que sí que compartia més habitualment amb el meu pare era l'afició pel futbol i sobretot pel Barça. Quan ell va fer cinquanta anys, el seu gran amic, el doctor Gonçal Lloveras, aleshores membre de la Junta Directiva del club, li va regalar dos carnets i dues localitats. Molts diumenges ens n'anàvem ell i jo a futbol, on ens trobàvem amics i coneguts. Allà el recordo sentint-li cridar després d'un gol «Visca el Barça i *visca Catalunya*», enmig d'aplaudiments d'uns pocs i recels porucs de la majoria de la gent del voltant.

Tot i ser una minoria en el comportament social de l'època, el meu pare mai no va dubtar que els que eren diferents no érem nosaltres, sinó tots els altres. I la majoria ho eren no per voluntat racional pròpia, sinó perquè els hi havien tornat per la inèrcia de les circumstàncies fruit de la pressió omnipresent del règim. La por exercia un paper principal en aquells temps de silencis.

La convicció ferma i insubornable del pare de creure que tard o d'hora seria normal allò que en aquell moment no ho era, és el que va fer que finalment esdevingués normal el que vivíem nosaltres a casa. I ho fou per la tossuderia i fermesa d'uns pocs que foren fidels als que els deixaren el llegat de vetllar per la pàtria quan hagueren de fugir a l'exili o moriren en defensa dels ideals perduts. La ciutat dels ideals tornava a ser possible.

Aquestes pautes de comportament, de viure d'acord amb les teves conviccions i no segons el que convé en cada moment, és el que admiro del grup de gent de la generació del meu pare, que van voler i saber oferir, i sovint amb sacrifici, el seu itinerari personal i professional per posar-lo al servei d'una causa per a molts perduda, com era recuperar la dignitat nacional i la plenitud cultural.

Ells se'n van sortir. La generació nascuda a principis del segle xx ens van deixar un país molt millor de com el van heretar a la immediata postguerra. El repte nostre d'ara és més fàcil per l'entorn que ens toca viure, i és la nostra tasca obtenir, en homenatge i agraïment cap a ells, la plena sobirania nacional.

2. L'ESCOLA

L'Escola Thau de la Institució Cultural del CIC era com una prolongació de casa. La vocació pedagògica del meu pare la vivia intensament tant a l'escola com a la llar.

I el fet que la meva germana i jo anéssim, des del primer moment, a la «nova» escola ens la feia molt familiar, ja que ell hi era sempre present i l'ambient de l'escola era molt semblant al que teníem a casa.

No recordo cap incomoditat especial pel fet de ser el fill del director, fos perquè ell no me'n feia sentir, ni a casa ni a l'escola, o perquè aquell esperit d'escola sorgida de la societat civil feia que hi hagués molta complicitat entre els diferents estaments escolars (pares, mestres i directius), que comportava que hi hagués unes barreres molt difuses a l'hora de prendre decisions per a l'esdevenir del centre.

Ja de més gran, cap al final de l'escolaritat obligatòria, sí que recordo, en canvi, que va impactar molt en l'àmbit familiar la intensa disputa que partidaris de models educatius diferents varen mantenir en molts centres educatius d'iniciativa social. El Thau no se'n va escapar, ja que un grup de mestres, directius i pares volien emprendre una ruta pedagògica i de gestió del centre que era, en essència, molt diferent de la que la titularitat (Institució Cultural del CIC) tenia, per principis i valors. Un dia, arran d'una assemblea de pares i mestres, el meu pare va deixar la direcció de l'escola i l'endemà, mentre em dirigia cap a la meua aula, anava descobrint algunes pintades al recinte escolar referents als fets que es vivien aquelles setmanes. Allò va acabar en una escissió per part d'un grup minoritari de mestres i pares, que van crear una escola més petita, Solc, que avui encara perdura.

L'escissió és una constant en la història de la societat catalana en tots els seus estaments i activitats. És el mal del país.

D'altra banda, el Thau, dirigit novament pel meu pare, de l'investida se'n va sortir, més cohesionat, més reforçat i més convençut del camí traçat. El 2014 s'han commemorat els cinquanta anys de la seva fundació i continua en plena activitat i vitalitat renovada.

Un segon episodi va ser la disputa política sobre el model d'escola que volíem per al país que s'havia de reconstruir en democràcia. L'Associació Rosa Sensat defensava un model d'escola pública i única i un model lingüístic de pràctica del bilingüisme a dins l'aula.

En una altra òrbita molt diferent, el Consell Català d'Ensenyament defensava la llibertat d'ensenyament i la immersió lingüística.

La immersió ja era predicada des de feia temps per la Delegació d'Ensenyament del Català (DEC) d'Òmnium Cultural. La DEC la dirigia el meu pare amb el suport de Joaquim Arenas i altres magnífics professionals. Tot es feia des d'un pis del passeig de Gràcia a la cantonada amb Consell de Cent.

La victòria electoral de Pujol el 1980 i el posterior suport parlamentari d'Esquerra Republicana de Catalunya (ERC) i la Unió de Centre Democràtic (UCD) van fer que el nou Govern aplicés el model educatiu defensat pel Consell Català d'Ensenyament, del qual eren membres destacats, a part de Joan Triadú, Jordi

Pujol, Heribert Barrera, Anton Cañellas, Josep Pallach, Jordi Galí, Robert Vergés, Helena Ferrer i Mallol i Maria Rúbies, entre molts d'altres.

També es va viure intensament a casa la pugna electoral dels dos sectors educatius abans esmentats pel control del Col·legi de Doctors i Llicenciats, que va guanyar també el mateix grup de gent del Consell, encapçalats per Helena Ferrer i Mallol.

En molt pocs anys, de mitjans dels setanta a principis dels vuitanta, es va consolidar el model d'escola que Joan Triadú propugnava i que es va agrupar al voltant del Grup d'Acció Escolar Catalana (GAEC), que relligava escoles d'un mateix tarannà pedagògic fruit de la iniciativa social i que encara perdura avui dia sota el nom d'Agrupació Escolar Catalana (AEC).

3. L'ACTIVISME CULTURAL

El meu pare, un cop acabada la jornada laboral a l'Escola Thau i al CIC, que li ocupaven tots els matins, començava la segona part del dia amb l'activitat que desenvolupava a Òmnium Cultural i a la DEC. I posteriorment, a l'Institut d'Estudis Catalans.

A la nit, havent sopat a casa, reprenia reunions de pares a l'escola o realitzava activitat sociopolítica a casa d'un o altre. De fet, excepte els caps de setmana, al pare el vàiem poc per casa.

De l'activitat cultural també n'érem partícips els fills, ja que molt sovint sortíem algun cap de setmana per anar a les Festes Fabra, o a la Nit de Santa Llúcia, i recordo especialment els primers anys de la Universitat Catalana d'Estiu a Prada, hostatjats a la Fonda Hostalrich. També l'acompanyàvem sovint a conferències que ell feia arreu de Catalunya o inclús, comptades vegades, a l'estranger.

També vivíem intensament els estius a Cantonigròs amb la celebració anual del Concurs Parroquial de Poesia, que omplia el poble i casa nostra de visitants i personalitats de la cultura catalana.

També vàrem fer per raons culturals alguns viatges familiars, quan el meu pare tenia o recuperava el passaport, recordo Suïssa, París, Londres o Andorra, així com sortides a diversos indrets de Catalunya per actes organitzats per Òmnium i les Festes Fabra, on coincidíem amb els matrimonis de la Junta: Cendrós, Carulla, Mas i Vallvé, o el senyor Amadeu Bagués, entre d'altres.

Els meus pares anaven acompanyats habitualment dels fills. Això va fer que la meva relació amb molta d'aquesta gent fos, i és, de tracte quasi familiar, fins al punt que durant uns estius tant la família de Joan B. Cendrós com la família de Martí Mas ens van deixar casa o apartament a Sant Feliu de Guíxols per gaudir d'uns dies de platja.

No cal dir que aquestes trobades amb la gent d'Òmnium sempre anaven amantades de llargues tertúlies i converses sobre la política i la cultura del país i en què la meua presència no els era molesta. A mi m'agradava especialment seguir el fil de la conversa dels grans encara que no l'entengués del tot.

Més endavant es va fer també més intensa la relació amb la família Carulla arran dels premis Baldiri Reixach, que el meu pare va presidir durant anys.

Guardo un especial bon record de les tardes d'estiu a Cantoni amb llargues xerrades al jardí de casa entre el meu pare i Martí Mas, Antoni Pous, Ricard Torrents o el senyor Josep M. Vall i Perdigó, entre d'altres estiuejants o passavolants que s'aturaven a comentar la jugada.

No crec que hi hagués gaires nois adolescents capaços de parlar d'oïda de què era el *cas Matesa*, qui eren els tecnòcrates de l'Opus del règim franquista, què havia dit l'abat Escarré a *Le Monde* o qui era un personatge anomenat el president Tarradellas, que no podia tornar a Catalunya però que al mateix temps no estimava gaire, pel que es veu, ni Òmnium Cultural ni Montserrat.

Un estiu a finals dels seixanta, els meus pares ens van portar de preceptor a Cantonigròs (abans aquestes coses es feien) un molt jove seminarista de nom Joan-Enric Vives i Sicília, que va activar el poble i dinamitzar la parròquia fent girar tot el jovent al voltant seu i amb un clar missatge de renovació de l'Església i de catalanisme creixent. Vam aprendre moltes cançons de Raimon i del primer Lluís Llach.

No recordo haver sentit mai de la boca dels meus pares quan conversaven amb terceres persones de temes polítics o culturals la frase «Noi, això no és per a tu». I això em va fer, penso que volgudament per ells, una persona encuriosida pels fets polítics de Catalunya ja des de molt jove.

Ja als meus setze anys (1976) vaig ingressar a l'aleshores encara illegal Front Nacional de Catalunya de Joan Cornudella, sense que el meu pare hi posés cap impediment més enllà que aquesta activitat no em tragués massa temps i em fes anar malament en els estudis.

El tarannà de Joan Triadú en família era fer-nos viure el seu món amb tota la intensitat possible i adaptada a la nostra edat de cada moment.

Un altre fet remarcable és quan a principis de 1975 vam haver de fugir a l'exili a Andorra per amenaces de l'extrema dreta tant al meu pare com després a tota la família. Allí a Andorra vam viure la mort de Franco en la versió lliure de la televisió francesa. És d'agrair que els meus pares sempre van voler que tinguéssim un bon coneixement del francès i de l'anglès per poder viure el món sense intermediaris.

Vam tornar a Barcelona a finals de 1975. Primer només els fills, però vivint fora de casa. Jo vaig haver de residir un temps a casa de la família del senyor Eduard Castellet, i ho vaig viure com una situació anòmala però no anormal.

Aleshores ja tenia uns quants oncles de la branca Vila-Abadal vivint a França o Andorra sense poder retornar a Catalunya per motius de persecució política.

Exili i presó havien estat, poc o molt, realitats viscudes a la família i formaven part de les conseqüències possibles per l'activitat que el pare duia a terme. Ell, per poc temps, va sofrir les dues.

Finalment, no puc deixar d'esmentar que d'infant i adolescent vaig conèixer gent tan interessant com Mercè Rodoreda, J. V. Foix, Miquel Martí i Pol, Joan Sables, Pere Quart, Pere Calders, Joan Miró, Jordi Sarsanedas, Heribert Barrera i Jordi Pujol, entre molts d'altres.

Un cop vaig ser universitari, ja fos per activitats al Grup d'Estudis Nacionalistes o a la Federació Nacional d'Estudiants de Catalunya (FNEC), vaig poder mantenir alguna conversa molt interessant i emotiva per a mi amb molta d'aquesta gent, amb qui, d'altra banda, m'hauria estat impossible de contactar si no els hagués conegut uns anys abans gràcies als meus pares en un entorn més privat.

El meu pare ens va donar, a la seva esposa i als fills, una valuosa, fecunda i intensa vida familiar impregnada, en tot moment, del seu món pedagògic, literari i d'activisme cultural que impulsava vitalment tant a dins com a fora de casa.

Són per a mi, aquells anys d'infantesa i joventut, un seguit de vivències emotives i inoblidables. Gràcies, pare.

JOAQUIM TRIADÚ I VILA-ABADAL